

Горбачук В.М.,*к.ф.-м.н., старший науковий співробітник,**Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова Національної академії наук України*

ЧАСТКОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМНОЇ СТІЙКОСТІ

Анотація. У статті досліджується часткова децентралізація політичної спілки регіонів як спосіб уникнення конфлікту при розпаді спілки за наявності міжрегіональної різноманітності й нерівності доходів.

Ключові слова: часткова децентралізація, об'єднання, від'єднання, міжрегіональна нерівність доходів, гетерогенність переваг для громадського продукту, економія від масштабу.

Постановка проблеми. Часткова децентралізація стосується як громадських видатків, так і громадських надходжень, впливаючи на ефективність оподаткування й розподіл видатків (виявляючи ефекти ефективності й розподілу) [1]. Нижча ефективність оподаткування у певному регіоні має наслідком бюджетні втрати, які називають вартістю різноманіття (у технічній літературі – ціною анархії). Якщо вартість різноманіття пропорційно спадає з рівнем децентралізації, то завжди існуватиме діапазон таких рівнів, на якому можна уникати конфлікту при розпаді спілки даних регіонів, який виникає при досить значних бюджетних втратах [17]. Більша міжрегіональна нерівність доходів завжди розширює цей діапазон, позаяк більше різноманіття розширює діапазон тоді, коли спілка соціально ефективна [5]. Можна довести, що фактичний рівень децентралізації, який втілюється для уникнення конфлікту, тісно пов'язаний з рівноважною ймовірністю виходу у випадку конфлікту [3]. Децентралізація стосується не лише економічних, але й соціальних, політичних, культурних процесів [14]. Якщо децентралізація не включає політичні процеси, то не дозволяє уникати конфлікту, що підтримується достатнім тіншовим фінансуванням (сепаратистського конфлікту) [7]. Тіншова економіка була використана для сепаратизму в Україні.

Аналіз державних кордонів свідчить, що вони тривалий час перебували в русі. Хоча постання деяких країн іноді було наслідком мирних поділів (подібно відділенню Словенії від Югославії, виділенню Чехії і Словаччини із Чехословаччини), у багатьох інших випадках сепаратистські конфлікти показали високий ступінь насилля (подібно до Боснії і Герцеговини, Хорватії, Пакистану, Бангладеш). Більше того, рухи за вихід у даний час присутні в ряді країн (Бельгія, Великобританія, Іспанія, Канада, Україна, Молдова, Грузія). Центр міжнародного розвитку та менеджменту конфліктів (The Center for International Development and Conflict Management, CIDCM) станом на 2005 р. виявляв наявність 148 рухів за самовизначення у 78 країнах, починаючи з 1950-х років [40]. Серед них понад 70 територіально зосереджених етнічних груп вели збройні конфлікти за автономію чи незалежність, не враховуючи груп з колишніх європейських колоній [34].

Мета роботи – показати, що децентралізацію можна вважати способом задоволення регіонального попиту на більшу автономію у гетерогенних країнах [15].

Виклад основного матеріалу дослідження. Звичайно, є свідчення, що країна із значними силами за вихід (партіями виходу) з неї є схильнішою до децентралізації: центральні уряди частіше пропонують автономію для регіонів з партіями виходу, ніж для регіонів без таких партій [43]. До тієї міри, наскільки децентралізація дозволяє регіональним урядам втілювати стратегії, ближчі до місцевих потреб, вона є потенційною альтернативою для безплідних та іноді насильницьких спроб виходу. Тим не менше, децентралізація краще працює проти розділення в одних країнах (Швейцарія, Канада), ніж в інших (Югославія, Чехословаччина, Індонезія) [37]. Недавнє дослідження децентралізації виявляє 34 країни у стані ризику для їхньої стабільності, які мають виражений рух за вихід (або принаймні автономію) [28]. За цими даними, в 17 із 34 зазначених країн (Кот-д'Івуар, Російська Федерація, Шрі Ланка) збройний конфлікт відбувався у даний час або недавно, а у восьми із 34 зазначених країн (Ефіопія, Індонезія) – у недавні десятиліття. Серед 34 зазначених країн сім є федеральними, дві – переходять до федеральної структури, принаймні 10 інших мають деяку форму децентралізації. Для прикладів Бельгії, Великобританії, Канади не розроблено ясної відповіді, чи децентралізація сприяє державній єдності. Децентралізація знижує вартості гетерогенності й різноманіття, але має тенденцію до погіршення міжрегіональної нерівності [39] різними шляхами [27].

Нерозв'язане питання – чи може часткова децентралізація служити стратегією пом'якшення сепаратистського конфлікту з особливим наголосом на тому, що відповідь на це питання залежить від міри нерівності доходів між регіонами, а також гетерогенності й різноманіття поміж регіонів [9].

Основні результати базуються на чотирьох кроках:

1) У простій політекономічній моделі формування кордонів [19] особи з двох регіонів мають вибирати, в якому регіоні розташовувати громадський продукт фіксованого рівня й обсягу, зважаючи на збитки, пропорційні відстані між фактичним та особистим ідеальним місцерозташуванням даного продукту. Припускаємо, що гетерогенність має два компоненти: крім вартості гетерогенності у термінах переваг, є вартість різноманіття при об'єднанні, яка враховує те, що особам може до певної міри не подобатися взаємодія з людьми іншого регіону [33]. Також припускаємо, що є багатий і бідний регіони, а відтак, існують неявні міжрегіональні трансферти, які мають місце при об'єднанні через пропорційне збільшення громадського продукту [11]. Ця постановка дозволяє брати до уваги традиційний взаємообмін між гетерогенністю й економією від масштабу, зважаючи на вибір між об'єднанням і від'єднанням: від'єднуючись, даний регіон позбавляється всіх витрат гетерогенності (він може розташувати громадський продукт у своїй ідеальній точці і більше не взаємодіяти з іншим регіоном), але водночас втрачає потенційні вигоди через економію від масштабу в наданні громадського продукту. Тоді, при даних рівнях

гетерогенності й економії від масштабу, чим більша нерівність між регіонами, тим вищий обсяг неявних трансфертів при об'єднанні, тим імовірніше, що багатий регіон бажає вийти із спілки, а бідний регіон прагне зберегти спілку [30; 31] (один з авторів роботи [30] – Нобелівський лауреат 1986 р., з яким пощастило обговорити у 2000 р. деякі питання фіскальних децентралізації і стимулювання). Тому ця постановка дозволяє охопити взаємодію між ефективністю (гетерогенністю відносно економії від масштабу) й розподільчими ефектами (міжрегіональними трансфертами) [12], яка формує регіональні стимули до виходу (зі спілки);

2) Зважаючи на можливість розбіжностей стосовно найкращого вибору конфігурації кордонів (багатий регіон прагне виходу, а бідний – об'єднання), припустимо, що існує технологія конфлікту, яка дозволяє кожному регіону виділяти ресурси для втілення бажаної для нього конфігурації [8]. Міжрегіональна нерівність є джерелом конфлікту як у бідному, так і багатому регіоні [18]. Проте більша нерівність дає вищу ймовірність виходу в рівновазі [4] (соціально) ефективної спілки, де регіони зберігають стійкі характеристики [6]. Більша гетерогенність переходить у більшу інтенсивність конфлікту тоді й тільки тоді, коли спілка ефективна, але завжди підвищує ймовірність успішного виходу. Те, чи спілка ефективна, залежить від розв'язання проблеми вищезазначеного взаємообміну між гетерогенністю й економією від масштабу на агрегованому рівні. Якщо домінує гетерогенність, то вихід є соціально ефективним результатом (а тому існує конфлікт у неефективній спілці); якщо ж домінує економія від масштабу, то соціально ефективним наслідком є об'єднання (а тому є конфлікт в ефективній спілці).

Ключовий елемент, який визначає конфлікт і результуючий наслідок, – це відносні ставки у конфлікті. Те, який з двох регіонів виділяє більше ресурсів на конфлікт, залежить від того стану, який регіон має більші ставки у такому конфлікті, а цей стан залежить від соціальної ефективності об'єднання чи виходу. Якщо спілка ефективна, то бідний регіон інвестує більше ресурсів у конфлікт, ніж багатий регіон, хоча саме багатий регіон інвестує більше, коли спілка неефективна. В свою чергу, вихід імовірніший у неефективній спілці, ніж в ефективній. Тоді, зважаючи на те, що багатий регіон бореться за вихід, а бідний – за збереження об'єднання, то регіональні ставки в конфлікті є асиметричними. Незалежно від того, є спілка ефективною чи ні, більша симетрія завжди посилює інтенсивність конфлікту й невизначеність його результату. Тому зростання нерівності, завжди підвищуючи інтенсивність конфлікту, переходить у вищу ймовірність виходу тоді, коли спілка ефективна. Навпаки, більша гетерогенність підвищує інтенсивність конфлікту тоді, коли спілка неефективна, а також збільшує ймовірність успішного виходу [16];

3) враховуючи вищезазначені висновки, дослідимо, чи можна уникнути марнотратного конфлікту, досягаючи мирного компромісу шляхом часткової децентралізації. Постає питання, чи існує проміжне рішення між об'єднанням і виходом, яке називатимемо частковою децентралізацією, при якій обом регіонам краще, ніж після конфлікту. Припустимо, що часткова децентралізація стосується як громадських видатків, так і надходжень, а відтак, впливає як на ефективність, так і на розподіл. З одного боку, децентралізація наближує уряд до людей, але, з іншого боку, веде до втрати вигадів через економію від масштабу. Фіскальна автономія зменшує розмір неявних міжрегіональних трансфертів, що робить бідний регіон ще біднішим,

а багатий регіон – ще багатшим [10]. Нарешті, децентралізація зменшує вартість різноманіття.

Якщо вартість різноманіття зменшується пропорційно рівню децентралізації, то існуватиме діапазон таких рівнів, на якому обидва регіони надають перевагу децентралізації відносно конфлікту. Цей діапазон розширюється з ростом інтенсивності конфлікту, а фактичний рівень децентралізації, втілюваний при загрозі конфлікту, тісно пов'язується з рівноважною ймовірністю виходу у випадку конфлікту. Тому діапазон рівнів децентралізації, які відповідають миру, збільшується з погіршенням нерівності спілки, а також збільшується з ростом гетерогенності ефективної спілки. Рівень часткової децентралізації, який фактично втілюється для уникнення конфлікту, збільшується з ростом гетерогенності, а також збільшується з погіршенням нерівності ефективної спілки. Якщо вартість різноманіття спадає повільніше пропорційної залежності від рівня децентралізації, то часткова децентралізація не завжди може служити стратегією пом'якшення конфлікту;

4) проаналізуємо, чи є часткова децентралізація самовтілюваною (ендогенною). Ключовим елементом для відповіді на це питання є те, чи повне об'єднання залишається допустимим варіантом при здійсненні децентралізації. Якщо це не так, то мир не є самовтілюваним, а часткова децентралізація є нездійсненою. Як наслідок, коли часткова децентралізація не є інституційно та/або політично спрямованим процесом, то вона не може служити засобом досягнення миру, а тому сепаратистський конфлікт – це статус-кво в рівновазі об'єднання. Одним із способів розв'язання такого конфлікту є від'єднання.

Для базової постановки проблеми, а також аналізу витрат і вигадів від'єднання (порівняно з об'єднанням) у бідному й багатому регіонах є корисним огляд літератури [13]. Знаючи технологію конфлікту, можна знайти рівновагу конфліктної гри. Вводячи можливість використання часткової децентралізації як мирної альтернативи для конфлікту, проаналізуємо політичну самопідтримувальність такого мирного компромісу і самовтілюваність мирного результату.

Аналіз децентралізації стосується літератури з політичної економії формування кордонів. Ця література в основному зосереджується на традиційному взаємообміні між економією від масштабу та гетерогенністю переваг. Розмаїття переваг спричинюється, напевне, такими різними чинниками, як розмір регіону [18], ступінь міжнародної відкритості [19; 20], ступінь демократизації [19; 26; 42], присутність мобільних етнічних груп [41] або зовнішніх загроз [21; 22; 49].

У літературі з політичної економії від'єднання шукалися такі трансфертні і компенсаційні механізми між регіонами, при яких можна уникати неефективного (одностороннього) виходу регіону з країни [20; 36; 38]. Відправною точкою й мотивацією такого роду аналізу є той факт, що у соціально ефективній (за критерієм максимізації агрегованого добробуту) країні більшість може проголосувати за розпад цієї країни [3]. Тоді виникає питання, чи існують такі міжрегіональні компенсаційні механізми, що регіонам потенційного виходу строго вигідніше залишатися у спілці. Іншими словами, шукалися можливі шляхи узгодження понять ефективності й стабільності.

Значним недоліком літератури з політичної економії від'єднання є відсутність вимірності гетерогенності доходів, зокрема, нерівності доходів між регіонами. Винятком є робота [26], де у контексті чистого перерозподілу показано, що рухи за від'єднання можуть походити від особистої гетерогенності доходів як між регіонами, так і в межах регіонів. У моделі [26] при-

пускається міжрегіональна нерівність доходів, причому виходу прагне бідний регіон. Стимулами до такого виходу називають ефекти розміру регіону, мобільності й недосконалої демократії. Наводяться переконливі свідчення, що регіональна нерівність впливає на ризик конфлікту від'єднання [32]: у доволі неоднорідних федераціях як відносно розвинений, так і відносно відсталий регіон втягуватиметься у конфлікт від'єднання ймовірніше, ніж регіони, близькі до середніх по країні. Дуже ймовірно, що гетерогенність як доходів, так і переваг є важливим фактором щодо готовності даного регіону вийти з країни (спілки). Іншими словами, як економічні, так і культурні фактори відіграють важливу роль в аналізі витрат і вигадів (cost-benefit) виходу на погляд різних регіонів, які формують країну. У свою чергу, ці культурні й економічні чинники, мабуть, взаємодіють нетривіальними способами, а тому слід брати до уваги потенційні ефекти цих взаємодій у формуванні напруженості від'єднання. Обмежимося обома типами міжрегіональної гетерогенності, не враховуючи гетерогенність у межах регіону.

У літературі з компенсаційних механізмів для уникнення виходу загалом також не згадували міжрегіональну нерівність доходів, а розглядали такі монетарні трансферти, основані на перевагах, що стимулюють регіони виходу залишатися у спілці. Однак припущення про невідповідності доходів поміж регіонів насправді не гарантує, що регіоном, який має отримувати компенсацію (за перевагами для громадського продукту), є регіон, бідніший за середній [44]. Компенсація не обов'язково означає перерозподіл від бідніших до багатших регіонів, бо він може не бути соціально чи політично бажаним. З іншого боку, враховуючи міжрегіональну нерівність доходів, децентралізація (особливо фіскальна автономія) шляхом зниження розміру трансфертів у спілці може вважатися політично коректним способом компенсації багатшим регіонам – потенційним регіонам виходу.

Більше того, в цьому контексті постає питання зобов'язання. Трансферти ресурсів, під якими розуміють компенсації потенційним регіонам виходу, можуть не бути правдоподібними (credible), особливо коли за такі трансферти голосують після рішення про конфігурацію кордонів. Якщо регіон виходу погодився залишатися у спілці, то більшість у державі вже може не вважати вигідним голосувати за додатні трансферти (таке відбуватиметься, коли медіанна відстань до громадського продукту менша середньої) [20]. У сенсі так званого франшизного розширення децентралізація може слугувати засобом зобов'язання, оскільки вона є передачею влади за визначенням.

Загалом література розглядала трансфертні механізми уникнення (мирних) неефективних від'єднань. Якщо вихід є соціально ефективним наслідком, то водночас рухи від'єднання можуть вести до марнотратного конфлікту, що дорого коштує і знижує ефективність фактичного виходу. Тому варто зосередитися на таких інструментах, які дозволяють ухилитися від конфлікту, а не на уникненні власне виходу. Коли від'єднання є соціально ефективним, то децентралізація громадської політики (яка не зводиться до здійснення трансфертів ресурсів між регіонами) справді підвищує добробут. Відтак, зосередимося на аналізі можливості здійснення передачі влади регіонам (тобто децентралізації) для уникнення конфлікту, а не на трансферті ресурсів між регіонами для уникнення виходу. У цьому сенсі часткова децентралізація, по суті, полягає у проміжному рішенні між об'єднанням і виходом.

Кілька робіт явно вводять технологію конфлікту у контексті сепаратизму. Є аналіз вибору зусиль у регіональному кон-

флікті, коли периферійний (менший) регіон бажає відділитися від центру, зосереджуючись на взаємообміні між економією від масштабу та гетерогенністю переваг [45]. Однак цей вибір не враховує міжрегіональної нерівності й не допускає можливості проміжного мирного рішення між об'єднанням і виходом. Ефекти децентралізації для стабільності країни є аналітично неоднозначними, бо децентралізація має два протилежні ефекти: вона знижує чистий вигад від виходу, збільшуючи ймовірність успіху при спробі виходу [44]. Коли в модель явно включити технологію конфлікту, то зусилля у такому конфлікті не визначатимуться ендегенно. Якщо не допускаються невідповідності доходів між регіонами, то не оцінюються потенційні ефекти децентралізації на нерівність, яка є суттєвим каналом впливу децентралізації на конфлікт [44]. Відома модель конфлікту від'єднання, де виборці можуть бажати пристосовуватися до інтересів меншості, щоб запобігти виходу [25]. У цій моделі існує рівновага при голосуванні більшістю зі зсуненим на користь меншості типом уряду. Хоча зазначене пристосування можна інтерпретувати як певну децентралізацію, входи (зусилля) у конфлікті не були ендегенними, а питання міжрегіональної нерівності доходів не розглядалося. Досліджувалося ендегенне формування юрисдикцій, вважаючи політичний процес змаганням за придбання часток національних ресурсів [48]. Показано, що цей процес марнує менше ресурсів на привласнюючі види діяльності в ієрархічній системі федералізму, ніж в об'єднаній юрисдикції з єдиним центральним урядом.

Було декілька емпіричних спроб проаналізувати ефекти децентралізації для стабільності держав і федерацій. Робота [27], зосереджуючись на відмінностях поміж федеральних держав, стверджує, що фіскальна децентралізація збільшує вірогідність конфлікту, коли є широкі невідповідності доходів поміж регіонів. Праця [46], не зосереджуючись на міжрегіональній нерівності, доводить, що фіскальна децентралізація пом'якшує конфлікт у багатих країнах краще, ніж у бідних. Робота [29] показує, що децентралізація знижує ймовірність виходу, але водночас сприяє росту регіональних політичних партій, опосередковано створюючи ґрунт для від'єднання. Стаття [43], вивчаючи частку голосів за партію від'єднання у 15 регіонах і застосовуючи чотири рівні для індексу автономії, говорить, що цей рівень не впливає суттєво на підтримку від'єднання. За дослідженням [47], фіскальна децентралізація здійснює неоднорідний вплив поміж етнічних місцевих меншин і більшостей, знижуючи стимули до від'єднання з боку місцевих більшостей і підвищуючи стимули до від'єднання з боку місцевих меншостей.

Висновки. Вивчення децентралізації передбачає цілий ряд понять, які не згадувалися у централізованій економіці [1]. Децентралізація, діалектично пов'язуючись із глобалізацією, вибирає нові міждисциплінарні моделі й методи. Питання, що постають для глобальних систем, досліджуються і для децентралізованих систем. Успішні відповіді на питання децентралізації дають ті, хто здатний успішно відповідати на виклики глобалізації. Широкий клас складних систем має властивість стійкості при відповідній їхній організації і використанні внутрішньої взаємодії.

Література:

1. Бігдан В.Б., Горбачук В.М., Чорний Ю.М. Інформаційно-аналітичні засоби дослідження взаємодії фіскальної і монетарної політики в процесі формування регіональних бюджетів / [В.Б. Бігдан, В.М. Горбачук, Ю.М. Чорний] // Математичне моделювання в економіці. – 2013. – № 2. – С. 31–41.

2. Великий А.П., Горбачук В.М., Єрмольєв Ю.М., Кнопов П.С. Взаємодія централізації і децентралізації у міждисциплінарній кібернетичній академії Глушкова / [А.П. Великий, В.М. Горбачук, Ю.М. Єрмольєв, П.С. Кнопов] // Сучасна інформатика: проблеми, досягнення та перспективи розвитку. – К. : Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України, 2013. – С. 241–243.
3. Гайдар Е., Мау В. Марксизм: между научной теорией и «светской религией» / Е. Гайдар, В. Мау // Вопросы экономики. – 2004. – № 6. – С. 28–56.
4. Горбачук В.М. Модель взаємозв'язку бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики у системі регулювання міжбюджетних відносин і методи її аналізу / В.М. Горбачук // Фінансовий вісник. – 2006. – № 1. – С. 4–9.
5. Горбачук В.М. Взаємодія рівнів управління бюджетної системи держави / В.М. Горбачук // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. – 2006. – Т. 56. – С. 8–11.
6. Горбачук В.М. Характеристики рівноваг грошового і реально-го ринків, номінальні та реальні валові регіональні продукти, основні бюджетні доходи регіонів України на річних і дворічних спостереженнях 2003–2007 рр. / В.М. Горбачук // Финансовые риски. – 2008. – № 3-4(52). – С. 79–102.
7. Горбачук В.М. Економічна теорія бунтів / В.М. Горбачук // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики. – Харків : ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2014. – С. 262–266.
8. Горбачук В.М. Моделювання бунтів / В.М. Горбачук // Регіональна економіка та управління. – 2014. – № 2. – С. 51–57.
9. Горбачук В.М. Модель формування кордонів / В.М. Горбачук // В.М. Глушков – піонер кібернетики. – К. : НТУУ «КПІ», 2014. – С. 137–139.
10. Горбачук В.М., Гаркуша Н.І. Перерозподіл за централізації і децентралізації / В.М. Горбачук, Н.І. Гаркуша // Вісник Київського університету. Серія «Фізико-математичні науки». – 2011. – № 3. – С. 129–132.
11. Горбачук В.М., Гудима А.В. Еволюція формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів / В.М. Горбачук, А.В. Гудима // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. Економічні науки. – 2008. – Вип. 2(11). – С. 407–414.
12. Горбачук В.М., Іванов С.М. Динаміка основної податкової бази фізичних і юридичних осіб регіонів України за 3 півріччя 2008–2009 рр. / В.М. Горбачук, С.М. Іванов // Стан і проблеми оподаткування в умовах світової фінансової кризи. – Донецьк : ДНУЕТ, 2009. – С. 72–75.
13. Горбачук В.М., Новодережкін В.І. Економічна організація бідніших і багатших регіонів / В.М. Горбачук, В.І. Новодережкін // Статистична оцінка економічної динаміки та конкурентоспроможності регіонів України. – Ірпінь : НУДПСУ, 2013. – С. 33–36.
14. Залознова Ю.С. Соціоекономіка як інноваційна модель управління суспільними системами / Ю.С. Залознова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 4. – С. 136–141.
15. Либман А.М. Эндеогенные границы и распределение власти в федерациях и международных сообществах / А.М. Либман. – М. : Институт экономики РАН, 2009. – 75 с.
16. Лондар С.Л., Козарезенко Л.В. Рівень добробуту населення як складова розвитку людського потенціалу: можливості фінансового регулювання в Україні / С.Л. Лондар, Л.В. Козарезенко // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 45–59.
17. Макаров В.Л. Искусственные общества / В.Л. Макаров // Экономика и математические методы. – 2012. – Т. 48. – № 3. – С. 3–20.
18. Бусыгина И.М., Смирнягин Л.В., Филиппов М.Г. Страны-гиганты: проблемы территориальной стабильности / [И.М. Бусыгина, Л.В. Смирнягин, М.Г. Филиппов]. – М. : МГИМО, 2010 – 217 с.
19. Alesina A., Spolaore E. On the number and size of nations // Quarterly journal of economics. – 1997. – V. 112. – № 4. – P. 1027–1056.
20. Alesina A., Spolaore E. The size of nations. – The MIT Press, 2003.
21. Alesina A., Spolaore E. War, peace, and the size of countries // Journal of public economics. – 2005. – V. 89. – № 7. – P. 1333–1354.
22. Alesina A., Spolaore E. Conflict, defense spending, and the number of nations // European economic review. – 2006. – V. 50. – № 1. – P. 91–120.
23. Alesina A., Spolaore E., Wacziarg R. Economic integration and political disintegration // American economic review. – 2000. – V. 90. – № 5. – P. 1276–1296.
24. Alesina A., Spolaore E., Wacziarg R. Trade, growth, and the size of countries // Handbook of economic growth. P. Aghion, S. Durlauf (eds.) – Amsterdam: North Holland, 2005.
25. Anesi V., De Donder P. Voting under the threat of secession: accommodation vs. repression // Social choice and welfare. – 2013.
26. Arzagli M., Henderson J. V. Why countries are fiscally decentralizing // Journal of public economics. – 2005. – V. 89. – № 7. – P. 1157–1189.
27. Bakke K., Wibbels E. Diversity, disparity, and civil conflict in federal states // World politics. – 2006. – V. 59. – № 1. – P. 1–50.
28. Bird R., Vaillancourt F., Roy-Cesar E. Is decentralization «glue» or «solvent» for national unity? // International Studies Program. Working Paper. – 2010. – 10-03.
29. Brancati D. Decentralization: fueling the fire or dampening the flames of ethnic conflict and secessionism? // International organization. – 2006. – V. 60. – № 3. – P. 651–685.
30. Buchanan J. M., Faith R. L. Secession and the limits of taxation: toward a theory of internal exit // American economic review. – 1987. – V. 77. – № 5. – P. 1023–1031.
31. Collier P., and Hoeffler A. The political economy of secession / Negotiating self-determination. H. Hannum, E. F. Babbitt (eds.) – Lanham: Lexington Books, 2006.
32. Deiwiks C., Cederman L-E., Gleditsch K. S. Inequality and conflict in federations // Journal of peace research. – 2012. – V. 49. – № 2. – P. 289–304.
33. Desmet K., Le Breton M., Ortuno-Ortin I., Weber S. The stability and break-up of nations: a quantitative analysis // Journal of economic growth. – 2011. – V. 16. – № 3. – P. 183–213.
34. Flamand S. Partial decentralization as a way to avoid secessionist Conflict. – Lisbon, Portugal: Nova School of Business and Economics, 2014. – 37 p.
35. Goyal S., Staal K. The political economy of regionalism // European economic review. – 2004. – V. 48. – № 3. – P. 563–593.
36. Haimanko O., Le Breton M., Weber S. Transfers in a polarized country: bridging the gap between efficiency and stability // Journal of public economics. – 2005. – V. 89. – № 7. – P. 1277–1303.
37. Lake D. A., Rotchild D. Territorial decentralization and civil war settlements / Sustainable peace: power and democracy after civil wars. P. G. Roeder and D. Rothchild (eds.) – Ithaca, NY: Cornell University Press, 2005.
38. Le Breton M., Weber S. The art of making everybody happy: how to prevent a secession? // IMF staff papers. – 2003. – V. 50. – № 3. – P. 403–435.
39. Linz J.J., Stepan A. Inequality inducing and inequality reducing federalism / World Congress of the International Political Science Association. – Quebec City, Quebec, Canada, 2000.
40. Marshall M. G., Gurr T. R. Peace and conflict 2005: a global survey of armed conflicts, self-determination movements, and democracy. – College Park, MD: Integrated Network for Social Conflict Research; Center for International Development and Conflict Management; University of Maryland, 2005.
41. Olofsgard A. Incentives for secession in the presence of mobile ethnic groups // Journal of public economics. – 2003. – V. 87. – № 9–10. – P. 2105–2128.
42. Panizza U. On the determinants of fiscal centralization: theory and evidence // Journal of public economics. – 1999. – V. 74. – № 1. – P. 97–139.
43. Sorens J. Globalization, secessionism, and autonomy // Electoral studies. – 2004. – V. 23. – № 4. – P. 727–752.
44. Spolaore E. Federalism, regional redistribution, and country stability. – Studies in Fiscal Federalism and State-Local Finance; Edward Elgar Publishing, 2008.
45. Spolaore E. Civil conflict and secessions // Economics of governance. – 2008. – V. 9. – № 1. – P. 45–63.
46. Tranchant J-P. Fiscal decentralization, institutional quality, and ethnic conflict: a panel data analysis, 1985–2001 // Conflict, security and development. – 2008. – V. 8. – № 4. – P. 419–514.
47. Tranchant J-P. Does fiscal decentralization dampen all ethnic conflicts? The heterogeneous impact of fiscal decentralization on local

- minorities and local majorities. – Institute of Development Studies; University of Sussex, 2010.
48. Warnerid K. Distributional conflict and jurisdictional organization // Journal of public economics. – 1998. – V. 69. – № 3. – P. 435–450.
49. Wittman D. The wealth and size of nations // Journal of conflict resolution. – 2000. – V. 44. – № 6. – P. 868–884.

Горбачук В.М. Частичная децентрализация как инструмент системной устойчивости

Аннотация. В статье исследуется частичная децентрализация политического союза регионов как способ избежания конфликта при распаде союза при наличии межрегионального разнообразия и неравенства доходов.

Ключевые слова: частичная децентрализация, объединение, разъединение, межрегиональное неравенство доходов, гетерогенность предпочтений для общественного продукта, экономия от масштаба.

Gorbachuk V.M. Partial decentralization as an instrument of system stability

Summary. The partial decentralization of a political union as the way to avoid conflict at destruction of the union under the presence of inter-regional variety and income inequality is studied.

Keywords: partial decentralization, unification, secession, inter-regional income inequality, heterogeneity of preferences for public product, economy of scale.